

๑๑. การกำจัดมารอุปสรรคแห่งอริยมรรค

How to Eradicate the Destroyers of the Noble Path

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network, 2015

ความสำคัญของบทความ

ข้อประพฤติปฏิบัติตามพุทธโอวาทนั้น เป็นหลักสำคัญที่นำมาใช้เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธได้ ซึ่งหมายถึง “จิตคือพุทธะ” [ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน] ซึ่งตรงตามแนวทาง “มัชฌิมาปฏิปทา” คือ “อริยมรรคมีองค์ ๘” ที่สอดคล้องกับ “กุศลกรรมบถ ๑๐” ได้แก่ “สุจริต ๓” คือ ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ได้แก่ (๑) “กายสุจริต ๓” ความประพฤติชอบด้วยกาย คือ งดเว้นและประพฤติตรงข้ามกับ “ปาณาติบาต-อทินนาทาน-กาเมสุมิจฉาจาร” (๒) “วจีสุจริต ๔” ความประพฤติชอบด้วยวาจา คือ งดเว้นและประพฤติตรงข้ามกับ “มุสาวาท-ปิสุณาวาจา-ผรุสวาจา-สัมผัปปลาปะ” และ (๓) “มโนสุจริต ๓” ความประพฤติชอบด้วยใจ คือ “อนภิชฌา-อพยาบาท-สัมมาทิฏฐิ” ในบรรดากรรมทั้งหลายเหล่านี้ คือ เครื่องมือสำคัญที่ผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้บำเพ็ญเพียรภาวนาต้องใช้กำจัด “มารอุปสรรคแห่งอริยมรรค” ที่ต้องใช้ “ปัญญา” คือ ความรู้คมชัด ประกอบด้วยความเพียร [วิริยะ] และความอดกลั้น [ขันติ] ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนั้น ให้ลุล่วงตกไป ดังนั้น “มารอุปสรรค” จึงหมายถึง “กรรมที่ประกอบด้วยเจตนาที่กระทำสะสมไว้” แสดงผลถึงวิบาในปัจจุบัน “กรรมภพ” กับ “อุปัตติภพ” ที่เป็น “ฐานะ” [ความเป็นไปได้] ของ “สภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน” เราจะรู้เรื่องกรรมในอดีตได้ด้วยการเจริญภาวนา ให้บรรลุถึง (๑) “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” (ข้อ ๑ ในวิชา ๓) คือ ปัญญากำหนดรู้ความระลึกชาติได้ แต่ก็ใช้ว่าจะเป็นเรื่องง่ายๆ ที่จะบรรลุธรรมนี้ได้ และ (๒) “จุตูปปาตญาณ” (ข้อ ๒ ในวิชา ๓) คือ ปัญญาหยั่งรู้และกำหนดรู้จุดและอุบัติแห่งสัตว์ทั้งหลายอันเป็นไปตามกรรม ญาณในวิปัสสนาทั้ง ๒ นี้ คือ เป็นเพียงเครื่องมือในการหยั่งรู้ [ญาณ] เป็น “ปัญญาญาณ” ที่เกิดขึ้นเฉพาะตน เพื่อนำผลนั้นมาประยุกต์ดัดแปลงเป็นแนวทางในการแก้ไข “อุปสรรคปัญหาของชีวิต” ที่เรียกว่า “ทุกข์” คนที่ไม่มีทุกข์คือคนที่ไม่มาเกิดใน “มนุษย์โลก-เทวโลก-พรหมโลก” แต่อยู่ใน “โลกุตตรภูมิ” คือ ชั้นที่พ้นจากโลกหรือระดับจิตใจของพระอริยเจ้า “ตัดกรรม-หมดกรรม” ได้อย่างแน่นอนตลอดไป เพราะเป็นสถานะที่สิ้นแล้วแห่ง “อาสวะ” หรือ “กิเลส” ทั้งปวง ที่เรียกว่า “พระนิพพาน” เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสอนให้พวกเราทั้งหลาย “มองโลกในแง่ร้าย” ที่นิยามว่า “ชีวิตคือทุกข์” แต่ประการใด แต่ให้พวกเราทั้งหลายใช้ “ปัญญา” ในการพิจารณาด้วยเหตุผลในปัจจุบันทั้งหลายที่ประกอบกันเป็น “กองชีวิตแห่งขั้น ๕” คำว่า “ทุกข์” คือ “มารอุปสรรคแห่งชีวิต” ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะถูกสงบระงับไปได้ด้วย (๑) “อำนาจแห่งสมถสมาธิ” ที่เรียกว่า “รูปฌาน ๔” กับ (๒) “อำนาจแห่งญาณในวิปัสสนา” ที่เรียกว่า “โสหสญาณ-ญาณ ๑๖” ซึ่งขั้นตอนการฝึกฝนอบรมจิตใจนั้น ต้องประกอบด้วย “สัมมาทิฏฐิ” และ “สัมมสังกัปปะ” ซึ่งเป็นความเห็นและความนึกคิดที่ถูกต้อง เป็นสถานะหรือสิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น.

บทความที่ ๑๑ ประจำปี ๒๕๕๘ – การกำจัดมารอุปสรรคแห่งอริยมรรค

ผู้บำเพ็ญเพียรเจริญภาวนาส่วนใหญ่นั้น ต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ ประการ ในชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยให้พิจารณาถึงสมุฏฐานแห่งการเกิดมาเป็นคนว่า มีความเป็นมาอย่างไร ถิ่นมาอยู่ในภพภูมิปัจจุบันนี้ได้ พระอริยเจ้าผู้พร่างพร้อมด้วย “อภิญญา ๖” คือ *ความรู้ยิ่ง-ความรู้เจาะตรงยวดยิ่ง-ความรู้ชั้นสูง* ได้แก่ (๑) “อิทธิวิธี” คือ แสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ (๒) “ทิพโสต” คือ หูทิพย์ (๓) “เจโตปริยญาณ” คือ ญาณที่ทำให้ทายใจคนอื่นได้ (๔) “ปุพเพนิวาสานุสสติ” คือ ญาณที่ทำให้ระลึกชาติได้ (๕) “ทิพจักขุ” คือ ตาทิพย์ และ (๖) “อสาวิักขยญาณ” คือ ญาณทำให้อาสาละทิ้งไป ในญาณ ๕ อย่างแรกนั้น เป็น “โลกียอภิญญา” ส่วน ข้อสุดท้ายนั้น เป็น “โลกุตตรอภิญญา” นั้น ท่านจะสามารถชี้ทางที่ถูกต้องในการแก้ไขหรือกำจัดปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้ ปัญหาใหญ่ก็อยู่ที่ว่า จะไปเสาะแสวงหาพระอริยเจ้านั้นได้ที่ไหน และยังมีอยู่จริงหรือเปล่า เพราะเห็นแต่สมณะสงฆ์โลนกันเป็นว่าเล่น แทนที่จะพากันไขกุญแจตู้พระไตรปิฎก และชักชวนกันชี้แนะให้ศึกษารายละเอียดในพระคัมภีร์นี้ เอาประเด็นที่เกี่วข้องการเจริญสมาธิเจริญวิปัสสนา มาพูดคุยกัน ฉะนั้น การบรรลุถึง “อภิญญาธรรม” [อริยมสมณธรรม] นั้น ไม่ใช่เรื่องจะทำได้ง่ายๆ เพราะจัดเป็น “ปัญญา” หมายถึง “*ความรู้รอบรู้-รู้ทั่ว-เข้าใจ-รู้ซึ่ง-ความรู้คมชัด*” ที่เรียกว่า “*ภาวนามยปัญญา*” หมายถึง ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติบำเพ็ญเพียรภาวนา ที่ประกอบด้วย “*สมถภาวนา*” กับ “*วิปัสสนาภาวนา*” ซึ่งเป็น ญาณอันเกิดขึ้นแก่ผู้อาศัย “*จินตามยปัญญา*” คือ การทำ “*โยนิโสมนสิการ*” ที่สืบเนื่องในตน หรือ ทั้ง (๑) “*สุตมยปัญญา*” คือ “*ปรโตโฆสะ*” ฟังธรรมจากเสียงผู้อื่นที่เป็นกัลยาณมิตร รวมทั้งการศึกษาศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม และ (๒) “*จินตามยปัญญา*” แล้วปรารภประกอบความเพียรอย่างขะมักเขม้น หมั่นมนสิการในสภาวะธรรมทั้งหลาย โดยทำให้มาก อย่างสืบเนื่อง อยู่เนืองๆ เป็นนิคัย อย่างน้อยน่าจะใช้เวลาประมาณ ๗ ปี ขึ้นไป ถ้าบุญนิวาสนาส่ง ก็ใช้เวลาน้อยกว่านี้ แต่บางคนอยู่ใกล้พระอริยสงฆ์ทั้งที่ ก็ยัง “*ตามืดบอด*” ไม่เกิด “*ดวงตาเห็นธรรม*” อยู่ด้วยความศรัทธา ปสาทะ เลื่อมใส แต่ไม่มีเหตุผล ไม่ทำตนให้เหมือนเช่นท่านแถมกันคนอื่นไม่ทำให้เข้าถึงท่านอีกต่างหาก เข้าทำนอง “*พระกู-ของกู*” กลายเป็นอสรพิษกัดกันคนไม่ให้เข้าถึงความดี เรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่อง “*กรรมของสัตว์*” ระบุว่าทั้งคนเฝ้าพระและคนมาหาพระ อยากรู้ก็ตาม “*พระสงฆ์*” มีคนเฝ้ากัดกัน โดยเฉพาะสมณะที่มีชื่อเสียง แต่ “*พระพุทธร*” กับ “*พระธรรม*” นั้น เป็นอิสระ ให้โอกาสเข้าถึงได้ตลอดเวลา เช่น เมื่อเจริญภาวนาขึ้น จนเกิด “*จิต*” ถึงพร้อมด้วย “*ศรัทธา-ปสาทะ*” คือ “*จิตปสาทะ*” ด้วยความเต็มอัมสมบูรณ์ หรือ รู้สึกเกิด “*ศรัทธา-ปสาทะ-ปีติ-ปราโมทย์-และ-ความสุข*” ตลอดจนถึงตั้งมั่นเป็น “*สมาธิ*” รวมทั้งเตรียมจิตใจพร้อมที่จะก้าวสู่ “*ภูมิธรรม*” ที่สูงขึ้น ไป คือ เป็น “*กุศลภาวนา*” เป็น “*จิตตภาวนา*” นั่นคือ การเข้าถึงพระพุทธรเจ้าด้วย “*ตถาคตโพธิสัทธา*” คือ เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธรเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคต ว่าทรงเป็น “*พระสัมมาสัมพุทธะ*” ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติ

วินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดี ก็สามารถึงถึงภูมิ
ธรรมสูงสุดบริสุทธิ์หลุดพ้นได้ ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง

นอกจากนี้ ผู้บำเพ็ญเพียรภาวนายังสามารถเข้าถึง “พระรัตนตรัย” ได้ด้วย “รัตนัตถยัสสัทธา” คือ เชื่อในพระ
รัตนตรัย ด้วยการปฏิบัติตนที่เรียกว่า “ปฏิบัติบูชา” หมายถึง ประการแรก ตั้งอยู่ในพระพุทธโอวาท คือ คำสั่ง
สอนของพระพุทธเจ้ามีหลักใหญ่ ๓ ข้อ คือ (๑) สัพพปาปสฺสอภฺรณัง “ไม่ทำความชั่วทั้งปวง” (๒) กุสลสุ
สูปสมุปฺทา “ทำความดีให้เพียบพร้อม” (๓) สจฺจิตฺตปริโยทปนัง “ทำใจของตนให้สะอาดบริสุทธิ์” และประการ
หลัง บำเพ็ญปฏิบัติบูชา เพื่อบรรลุสมบัติทั้งที่เป็นโลกียะและโลกุตระ ฉะนั้น คำว่า “ปสาทะ” เป็นคำที่มี
ความหมายสำคัญมากในทางศาสนา เพราะเป็นการแสดงนัยถึง ความเลื่อมใส ๑ ความชื่นบานผ่องใส ๑
ความเชื่อถือนั่นใจ ๑ ความรู้สึกยอมรับนับถือ ๑ ความเปิดใจรับ ๑ หรือ อาการที่จิตเกิดความแจ่มใสโปร่ง
โล่งเบิกบาน ปราศจากความอึดอัดขัดข้องขุ่นมัว โดยเกิดความรู้สึกชื่นชมยินยอมนับถือ ต่อนุคคลหรือสิ่งที่พบ
เห็นสลับฟังหรือระลึกถึง ในที่นี้ หมายถึง “พระรัตนตรัย”

การมาเกิดในภพภูมิปัจจุบันนี้ ผู้เป็นเจ้าของชีวิตไม่รู้ตัวว่าต้องมาเกิดกับใคร ผู้ที่เป็นพ่อแม่ แสดงเจตนาไม่ได้
ก่อนที่จะมาเกิด แม้ปัจจุบันนี้ก็ไม่มีนักวิทยาศาสตร์จะสามารถอธิบายเรื่องนี้ได้ ว่า “เจ้าของวิญญูณ” คือ
ใครก่อนหน้านั้น ที่จะลงมาปฏิสนธิเป็นชีวิตใหม่ในโลกนี้ คนกับสัตว์จึงไม่แตกต่างกันในเรื่องนี้ ผู้เป็นพ่อ
แม่ก็ได้แต่อธิษฐานให้วิญญูณดีมาเกิดกับตน ทำได้แค่นี้ พระพุทธเจ้าทรงอธิบายเรื่องนี้ ด้วย (๑) “กฏแห่ง
กรรม” [กัมมผลสัทธา] คือ ความเชื่อการกระทำและผลของการกระทำ และ (๒) “กฏแห่งกรรมของสัตว์”
[กัมมัสสคคาสัทธา] คือ ความเชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน โดยสรุป คือ “ทุกชีวิตมีกรรมและผล
วิบากเป็นปัจจัยกำหนดความเป็นไปของชีวิต” นั่นคือ (๑) “กรรมปัจจัย” คือ ปัจจัยโดยเป็นกรรม ที่เรียกว่า
“เจตจำนง” และ (๒) “วิปากปัจจัย” คือ ปัจจัยโดยเป็นวิบาก ฉะนั้น การกระทำในอดีตส่งผลวิบากถึงความ
เป็นไปในปัจจุบัน และการกระทำในปัจจุบันส่งผลวิบากถึงความเป็นไปในอนาคต เพราะฉะนั้น “การเกิด
กรรม” จึงเป็นเรื่อง “เจตนา-สัตถุเจตนา” ของผู้กระทำความกรรมนั้นๆ ที่มีมูลฐานจากประสพการณ์หรือนิสัยใจ
คอที่สะสมมาจากอดีต ที่แสดงถึง (๑) “กิเลสตัณหา” คือ สภาพเศร้าหมองที่ใฝ่ทะยานอยาก (๒) “กิเลส
ฉันทะ” คือ สภาพเศร้าหมองที่พอใจ (๓) “กิเลสราคะ” คือ สภาพเศร้าหมองที่กำหนดจิตใจ โดยมี “อกุศลมูล
๓” เป็นรากเหง้าแห่งอกุศลธรรมทั้งหลาย ได้แก่ (๑) “โลภะ” คือ ความอยากได้ (๒) “โทสะ” คือ ความคิด
ประทุษร้าย (๓) “โมหะ” คือ ความหลง ซึ่งหมายถึง “อกุศลเจตนา” [อกุศลธรรม] แต่ธรรมที่เป็นฝ่ายตรงกัน
ข้ามก็มีเช่นกัน ที่เรียกว่า “กุศลเจตนา” [กุศลธรรม] ที่เรียกว่า “กุศลมูล ๓” หมายถึง รากเหง้าของกุศล ต้น
ตอของความดี ได้แก่ (๑) “อโลภะ” คือ ความไม่โลภ ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโลภะ ความคิดเพื่อแผ่ นั่นคือ
“จาคะ” (๒) “อโทสะ” คือ ความไม่คิดประทุษร้าย ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับโทสะ นั่นคือ “เมตตา” และ (๓)
“อโมหะ” คือ ความไม่หลง, ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์กับความหลง นั่นคือ “ปัญญา” โดยปกติทั่วไป คนไม่ชอบ

คิดอะไรให้ลึกซึ้งละเอียด เพราะมีนิสัยชอบความเพลิดเพลนเจริญใจกับสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของตน ได้แก่ (๑) ด้านร่างกาย (๒) ด้านความปลอดภัย (๓) ด้านการยอมรับทางสังคม (๔) ด้านการยกย่อง และ (๕) ด้านความสำเร็จ ความนึกคิดจะมาพิจารณาตามแนวทาง “มัชฌิมาปฏิทา-อริยมรรคมีองค์ ๘” นั้น เป็นทางเลือกสุดท้าย

ดังนั้น ตามข้อสมมติฐานนี้ จิตของมนุษย์โดยพื้นฐานประกอบด้วย (๑) “อกุศลจิต” กับ (๒) “กุศลจิต” และ “อกุศลจิต” จะมีอำนาจสูงกว่า “กุศลจิต” เป็นธรรมดา โดยนับตั้งแต่จากในท้องแม่ จนเกิดมา และดำเนินชีวิตในสภาพแวดล้อมทางสังคมและภูมิประเทศ หรือเรียกรวมๆ ว่า “ธรรมชาติ” ซึ่งจะเป็นตัวหล่อหลอมและขัดเกลานิสัยใจคอ จนกลายเป็นบุคลิกภาพ อุปนิสัย ทัศนคติ ความเชื่อ และการแสดงออกทางพฤติกรรม กล่าวโดยสรุป นับแต่เกิดปฏิสนธิเป็นชีวิต [นามรูปแห่งขั้น ๕] “สิ่งแวดล้อมแห่งธรรมชาติ” ก็มีอิทธิพลต่อระบบชีวิตทันที นั่นหมายความว่า “เมื่อมีชีวิตเกิดขึ้น-ก็มีปัญหาเกิดขึ้น-ตามหลังมาทันที” นั่นคือ “ปัญหาอุปสรรค” ตามมาแยกออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

- (๑) “ความบริสุทธิ์ของจิตวิญญาณที่มาจาก” ซึ่งประกอบด้วย จิตวิญญาณของพ่อแม่ ครอบครัวยุติที่น้อม เพื่อนบ้าน ที่มี “กรรม” ต่อกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ถ้าทุกคนเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรมอันเป็นสมบัติ “วิญญาณที่จะมาจาก” อยู่ในฐานะเป็นไปได้ในระดับเดียวกัน ย่อมจับ “คู่แห่งกรรม” กันได้ จึงมีเจตนาแจ้งเกิดและรับเกิดต่อกัน ไม่ว่าจะ เป็น “อกุศลวิบาก” หรือ “กุศลวิบาก” ก็ตาม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยเกี่ยวพันให้กันและกัน
- (๒) “สภาพแวดล้อมที่เป็นแดนเกิด” ซึ่งประกอบด้วย ครอบครัวยุติ ชุมชน สังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ซึ่งทั้งหมดจะมีอิทธิพลต่อการเลี้ยงดู ให้ “จิตวิญญาณ” เป็นฝ่าย “อกุศลธรรม” หรือ “กุศลธรรม” ให้เป็นไปตาม “กฎแห่งกรรม” ในชาติปัจจุบัน ที่แสดง “ผลวิบาก” ทันทีในอนาคตของชาตินี้ นั่นคือ “การสร้างกรรมใหม่” โดยนับตั้งแต่เกิดจากผู้เป็นแม่ แต่ระหว่างอยู่ในท้องนั้น ยังสร้างกรรมไม่ได้ เพราะที่จำกัด แต่ “ขั้น ๕” เริ่มเจริญเติบโตตามลำดับ “จิต” เริ่มรับรู้จากแม่โดยตรง จะบริสุทธิ์หรือขุ่นมัว “จิตของแม่” มีอิทธิพลต่อการพัฒนา “จิตของเด็ก” ในท้องโดยตรง เช่น แม่ชอบเล่นไฟ ลูกก็จะได้ยินแต่เรื่องในวงไฟ คำพูดหยาบคาย ภาษาพวกเล่นไฟ ที่จะฝังอยู่ในความทรงจำของเด็กเรื่อยๆ ไป แต่ถ้าเป็นแม่ที่ไฟในธรรม ทำบุญทำทานเป็นประจำ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี จิตใจแม่เบิกบาน ลูกก็ย่อมได้รับอานิสงส์นี้ด้วย จะดีจะชั่วต่อไปนั้น “ภูมิรู้-ภูมิธรรม-ภูมิปัญญา” ของเด็กที่สะสมมา [สัญญา] จะเป็นตัวกำหนดให้เลือกทำที่ผสมผสานกับผลวิบากกรรมที่ตามมาอีกส่วนหนึ่ง แต่ “การสร้างกรรม” ในปัจจุบันก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้หลุดพ้นจากกรรมในอดีตได้ คือ ผ่อนหนักให้เป็นเบาในชาตินี้ โดยเฉพาะ “การปฏิบัติธรรม” ย่อมได้ผลคืนักแล เช่น ถ้าชาตินี้ปฏิบัติภาวนาจนบรรลุถึง

อรหันต์ ผลวิบากกรรมจากอดีต ย่อมตามไม่ทัน หมดสิ้นกันในชาตินี้ ตั้งแต่บรรลุมรรค
ผลแห่งอริมรรคนี้ ที่เหลือต่อไปในอนาคตไม่มี “กิเลส-กรรม-วิบาก” เกิดขึ้น คือ มีแต่
“กิริยาจิต” แห่งอารมณ์พระอรหันต์เท่านั้น ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น เป็นเพียงกิริยาไม่มี
เจตนาประกอบในการกระทำ

ในขั้นนี้พอสรุปได้ว่า “การมาเกิดใหม่ในแต่ละชาติ” ย่อมมี “อกุศลธรรม” กับ “กุศลธรรม” ตามมาด้วย เป็น
เรื่องของ “สังสารทุกข์” ที่เกิดขึ้นใน “ภวัจกร-สังสารจักร-สังสารวัฏ-ปัจจุอาการจักร-ปฏิจกสมุปบาทจักร”
คือ ความทุกข์และสุขที่เกิดสลับกันตาม “อาการหมุนวนต่อเนื่องไปแห่งภาวะของชีวิต” ที่เป็นไปตามเหตุ
ปัจจัย ในหลักปฏิจกสมุปบาท ฉะนั้น วงจรจะหมุนเวียนต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด เป็นอาการหมุนวน หรือวงกลม
อันหมุนวน ขากมากที่จะมีคนหลุดออกจากวงจรนี้ได้ ยกเว้น จะสงบระงับได้ด้วย “การเจริญปฏิบัติภาวนา
ธรรม” ซึ่งเป็นภาวะจิตที่เกิดใน “อภัยกตธรรม” นำด้วย “อุเบกขาจิต” กับ “เอกัคคตาแห่งจิต” ซึ่งเป็นจิตที่
สะอาด ผ่องใส ปรีดาปราโมทย์ เบิกบาน มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ และบริสุทธิ์ จากรากเหง้าของ
อกุศลธรรมทั้งหลาย ที่เรียกว่า “ปราศจากนิเวศน์” นั่นคือ “จิตประภัสสร” แต่อย่างไรก็ตาม ในชาติปัจจุบันนี้
ทุกคนต้องเผชิญกับ “มารอุปสรรคที่ยิ่งใหญ่” ด้วยกันทุกคน ที่เรียกว่า “มาร ๕” เป็นสิ่งที่ทุกคนควรระลึก
เป็นนิตย์ บ่อยๆ เป็นเครื่องเตือนสติได้เป็นอย่างดี เป็นศัตรูโดยตรงต่ออริมรรค ดังนี้

“มาร ๕” หมายถึง สิ่งที่น่าบุคคลให้ตายจากคุณความดีหรือจากผลที่หมายอันประเสริฐ สิ่งที่น่าผลาญคุณ
ความดี ตัวการที่กำจัดหรือขัดขวางบุคคลมิให้บรรลุผลสำเร็จอันดีงาม ได้แก่

- (๑) กิเลสมาร —มารคือกิเลส กิเลสเป็นมารเพราะเป็นตัวกำจัดและขัดขวางความดี ทำให้สัตว์
ประสบความพินาศทั้งในปัจจุบันและอนาคต นั่นคือ “อวิชชา-ตัณหา-อุปาทาน” ที่เกิดไม่
สิ้นสุดในหลักปฏิจกสมุปบาท ที่ให้ผลแห่งอกุศลกรรม คือ “โลภะ-ปริเทวะ-ทุกข์-โทมนัส-อ
ปายาส” มีอาการเวียนว่ายตายเกิดไม่สิ้นสุดใน “โลกธรรม ๘” คือ มีทั้ง “ทุกข์และสุข” สลับกัน
- (๒) ขันธมาร —มารคือเบญจขันธ์ นั่นคือ “ขันธ์ ๕ เป็นมาร” เพราะเป็นสภาพอันปัจจัยปรุงแต่ง มี
ความขัดแย้งกันเองอยู่ภายใน ไม่มั่นคงทนนาน เป็นภาระในการบริหาร ทั้งแปรปรวนเสื่อม
โทรมไปเพราะ ชรา พยาธิ เป็นต้น ล้วนรอนโอกาสมิให้บุคคลทำกิจหน้าที่ หรือบำเพ็ญคุณ
ความดีได้เต็มปรารถนาอย่างแรง อาจถึงกับพรากรโอกาสนั้นโดยสิ้นเชิง
- (๓) อภิสังขารมาร —มารคืออภิสังขาร อภิสังขารเป็นมาร เพราะเป็น “ตัวปรุงแต่งกรรม” นำให้เกิด
ชาติ ชรา เป็นต้น ขัดขวางมิให้หลุดพ้นไปจาก “สังสารทุกข์” ซึ่งเป็นผลมาจาก “กิเลสมาร” ที่
ประกอบด้วย “อกุศลมูล ๓” [โลภะ-โทสะ-โมหะ] และ “มูล ๒” คือ “อวิชชา-ตัณหา” ที่ทำให้
เกิด “อุปาทานขันธ์ ๕ เป็นทุกข์”

(๔) **เทพปุตตมาร** —มารคือเทพบุตร เทพยิ่งใหญ่ระดับสูงสุดแห่งชั้นกามาวจรตนหนึ่งชื่อว่า “**วสวัตตีมาร**” ซึ่งครองแดนหนึ่งในสวรรค์ชั้นสูงสุดแห่งระดับกามาวจร คือ “**ปรนิมมิตวสวัตตี**” เพราะเป็นนิมิตแห่งความขัดข้อง คอยขัดขวางเหนี่ยวรั้งบุคคลไว้ มิให้ล่วงพ้นจากแดนอำนาจครอบงำของตน โดยชักให้ห้วงพะวงใน “**กามสุข**” ไม่หาญเสียดละออกไปบำเพ็ญคุณความดีที่ยิ่งใหญ่ได้ การอยู่ใต้อำนาจแห่งมารนี้ คือ คนที่มีจิตที่เป็นอกุศลเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ย่อมเป็นเหยื่อได้เป็นอย่างดี เพราะมีแนวโน้มจะไฟทางชั่วอยู่แล้ว ส่วนผู้มีกุศลจิต จะเสียดทำก็เพราะมีนิสัยชอบสุขสบาย คิดว่าทำดีเมื่อไหร่ก็ได้ พวกที่จิตใจอ่อนแอ ไม่จริงจังกับชีวิต

(๕) **มัจจุมาร** —มารคือความตาย ความตายเป็นมาร เพราะเป็นตัวการตัดโอกาสที่จะก้าวหน้าต่อไป ในคุณความดีทั้งหลาย การหลีกเลี่ยงความตายได้ต้องใช้ “**ปัญญา-ปฏิภาณ-ไหวพริบ**” แยกแยะคุณและโทษเป็น คือ มี “**สติสัมปชัญญะ**” เช่น การเลือกกินเลือกอยู่เป็น เพราะความไม่ตายต้องการอาหารเข้าไปค้ำชู “**ขันธ ๕**” ให้แข็งแรงบริบูรณ์ อาหารมีทั้งคำข้าวสำหรับร่างกาย คือ “**อาหารกาย ๑**” ได้แก่ “**กวมหิงการอาหาร**” คือ อาหารคือคำข้าว และ “**อาหารใจ ๓**” คือ อาหารหล่อเลี้ยง “**นามขันธ**” ได้แก่ (๑) “**ผัสสาหาร**” คือ การบรรจบแห่งอายตนะภายใน อายตนะภายนอก และวิญญาณ เป็นปัจจัยให้เกิดเวทนา พร้อมทั้งเจตสิกทั้งหลายที่จะเกิดตามมา (๒) “**มนัสสยเจตนาหาร**” คือ ความจงใจ เป็นปัจจัยแห่งการทำ พุศฺ คิด ซึ่งเรียกว่า “**กรรม**” เป็นตัวชักนำมาซึ่งภพ คือ ให้เกิดปฏิสนธิในภพทั้งหลาย (๓) “**วิญญาณาหาร**” คือ วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป ฉะนั้น “**อาหาร**” หมายถึง สภาพที่นำมาซึ่งผล โดยความเป็นปัจจัยค้ำจุนรูปธรรมและนามธรรมทั้งหลาย เครื่องค้ำจุนชีวิต สิ่งที่หล่อเลี้ยงร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดกำลังเจริญเติบโตและวิวัฒน์ได้ แต่สิ่งที่ผลาญชีวิตที่คาดการณ์ได้ยาก คือ “**อุบัตเหตุ-ภัยพิบัติ**” ซึ่งมากจากการกระทำและการตัดสินใจ ส่วนใหญ่เพราะความประมาท และ “**โรคพยาธิ**” ซึ่งหมายถึง ความเจ็บป่วยด้วยโรคภัยต่างๆ ที่ไม่รู้ตัวและรู้ตัว

ในทางธรรมให้ฝึกปฏิบัติตนในเรื่อง “**อินทริยสังวร**” เพื่อสู้กับ “**มาร**” ทั้ง ๔ จำพวก นั่นคือ ตำรวมอินทริย์ มี “**สติ**” ระวังรักษาใจ มิให้ “**กิเลส**” คือ ความยินดียินร้ายเข้าครอบงำ เมื่อรับรู้อารมณ์ด้วยอินทริย์ทั้ง ๖ [ตา-หู-จมูก-ลิ้น-กาย-ใจ] นั่นคือ (๑) มิเห็นรูปด้วยตา (๒) มิได้ยินด้วยหู (๓) มิได้กลิ่นด้วยจมูก (๔) มิได้รสด้วยลิ้น (๕) มิกายสัมผัสด้วยกาย และ (๖) มิรู้แจ้งในธรรมารมณ์ด้วยใจ อย่างไรก็ตาม “**กิเลส**” ในด้านแรกของการเจริญภาวนาที่นอกเหนือจากการทุศีลนั้น คือ “**นิวรณ์**” หมายถึง (๑) “**นิวรณ์ ๕**” คือ **กามฉันทะ-ความพอใจในกาม ๑ พยาบาท-ความคิดร้ายขัดเคืองแค้นใจ ๑ ถีนมิทธะ-ความหดหู่และเชื่องซึม ๑ อุทธัจจกุกกุกจะ-ความฟุ้งซ่านและกุ่มกั่งวอด ๑ วิจิกิจฉา-ความลังเลสงสัย** และ (๒) “**อกุศลธรรมทั้งหลาย**” โดยเฉพาะ “**ทุจริต ๓**” หรือ “**อกุศลกรรมบถ ๑๐**” บรรดาภิเลสทั้งหลายเหล่านี้ เป็นตัวทำลาย “**สมาธิ**” และ “**อุเบกขา**” คือ ไม่สามารถเข้าถึง “**จตุตถฌาน-ฌานที่ ๔**” ได้อย่างสนิท ฉะนั้น จิตจะวอกวนอยู่กับแต่เรื่อง “**อกุศลกรรม**”

จนเกิดความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนก็เป็นเช่นกัน บั้นทอนความเลื่อมใส “ศรัทธาปสาทะ” ในพระรัตนตรัย และเกิด “อาการไม่ละอายเกรงกลัวต่อบาป” [อหิริกะ-อโนตตปปะ] นั่นคือ จิตประกอบด้วย “กิเลส ๑๐” หมายถึง สภาพที่ทำให้จิตเศร้าหมอง ได้แก่ โภคะ-ความอยากได้ ๑ โทสะ-ความคิดประทุษร้าย ๑ โมหะ-ความหลง-ความไม่รู้-ความเขลา ๑ มานะ-ความถือตัว ๑ ทิฏฐิ-ความเห็นผิด ๑ วิจิกิจฉา-ความลังเลสงสัย-ความเคลือบแคลง ๑ ถีนะ-ความหดหู่-ความท้อแท้ถดถอย ๑ อุทธัจจะ-ความฟุ้งซ่าน ๑ อหิริกะ-ความไม่ละอายต่อความชั่ว ๑ อโนตตปปะ-ความไม่เกรงกลัวต่อความชั่ว ๑

อย่างไรก็ตาม เมื่อหวนพิจารณาถึง “มารอุปสรรค” ซึ่งเริ่มต้นแต่เกิดจนเติบโตขึ้นมา นั่น คำว่า “มาเกิด” ย่อมหมายถึง ผู้ผูกจิตชีวิตไว้กับ “กิเลส-กรรม-วิบาก” ถ้าหมดสิ้น “กิเลส” ทั้งหมดแล้ว ย่อมไม่มาเกิดในชาติต่อไป นั่นคือ “พระอรหันต์” ฉะนั้น คำว่า “มาเกิด” จึงให้ความหมายถึงในทางติดลบ คือ “อกุศลกรรม” มากกว่า เพราะจุดมุ่งหมายของการมาเกิดใหม่ คือ การแสวงหาโอกาสบรรลุคุณอันใหญ่ นั่นคือ “โลกุตระ” แต่ถ้ายังมีความคิด [เจตนา] ที่สวนทางกับ “การบรรลุโลกุตระธรรม” แล้ว ย่อมมีชีวิตสืบเนื่อง “ชีวิตสันตติ” อยู่ในกระแสโลก คือ “ภวจักร-สังสารจักร” ไม่สิ้นสุด ชาติแล้วชาติเล่า แม้ชีวิตในชาติจะเสวยสุขสันต์เหลือเกินมนุษย์ทั่วไปก็ตาม ก็ต้องมีจังหวะมาเกิดใหม่ เพื่อสร้างกรรมทั้งหลาย ที่อาจผสมปนเปกันระหว่าง “กรรมดี” และ “กรรมชั่ว” ความแตกต่างในการมาเกิดใหม่นั้น บางคนมาเกิดในภพภูมิที่สูง ย่อมเกิดจาก “กุศลกรรม” ที่ทำไว้มาก จึงอยู่ในภูมิที่สูงคืออยู่แล้ว ส่วนผู้ที่มีจิตใน “อกุศลกรรม” ก็ย่อมมาเกิดในภูมิอันมิควร เป็นภูมิแห่งความทุกข์ยาก ทุกข์ทรมาน โดยไม่จำเป็น และไม่อาจจะเกิดขึ้น หากความสงบในชีวิตได้ยากทำอะไรก็มีแต่ปัญหาไม่สิ้นสุด วิถีทางแก้ไข คือ (๑) มีความเพียรอดทน (๒) มีสติที่บริสุทธิ์ประกอบด้วยสามัญสำนึกและเหตุผลที่ถูกต้อง (๓) มีสัมปชัญญะที่รอบรู้วางเฉยเป็นกลางในอารมณ์ไม่คล้อยตามอย่างไรเหตุผล (๔) มีสมาธิที่บริสุทธิ์ที่มีใจตั้งมั่นในอารมณ์เดียวไม่หลงไม่ลืมอย่างขาดสติ นั่นคือ “อธิจิตต์” [จิตตภาวนา-อธิจิตตสิกขา] ได้แก่ (๑) “สัมมาวายามะ” มีความตั้งใจเลื่อมใสศรัทธาในการเจริญธรรมแห่ง “สัมมปธาน ๔” นั่นคือ “วิริยารัมภะ” คือ ความปรารถนารอบคอบความเพียร (๒) “สัมมาสติ” มีความตั้งใจเลื่อมใสศรัทธาในการเจริญธรรมแห่ง “สติปัญฐาน ๔” นั่นคือ “สติสังวร” คือ ความสำรวมระวังด้วยสติ (๓) “สัมมาสมาธิ” มีความตั้งใจเลื่อมใสศรัทธาในการเจริญธรรมแห่ง “รูปฌาน ๔” นั่นคือ “จิตตสมาธิ” คือ ความตั้งมั่นใน “ธรรมสมาธิ ๕” [ปราโมทย์-ปีติ-ปัสสัทธิ-สุข-สมาธิ] ที่กล่าวถึงนี้ หมายถึง การกลับมาเกิดใหม่ในชาตินี้ จิตที่พร้อมด้วย “กุศลกรรม” [สุคติ-บุญ-วาสนา-ความดี-ความเจริญ] และ “อกุศลกรรม” [ทุคติ-บาป-ความชั่ว-ความเสื่อม] จะมากน้อยแตกต่างกัน ย่อมหมายถึง “สังสารทุกข์” เพราะยังอยู่ในกระแสแห่งโลก ที่เรียกว่า “โลกธรรม ๘” ที่ประกอบด้วย (๑) สิ่งที่ไม่ใคร่ปรารถนา “อัญญารมณ” ได้แก่ ลาภ-ได้ลาภ ยศ-ได้ยศ ปัสสา-สรรเสริญ สุข-ความสุข กับ (๒) สิ่งที่ไม่ใคร่ปรารถนา “อนัญญารมณ” ได้แก่ อกลาภ-เสื่อมลาภ อยส-เสื่อมยศ นินทา-ติเตียน ทุกข์-ความทุกข์ เมื่อมีชีวิตใหม่ในโลกใหม่นี้ ก็ให้ไฟในทางทำดี ไม่ใช่ไฟชั่ว ให้ศึกษาประวัติพระอริยเจ้าสายกัมมัฏฐาน ส่วนใหญ่จะเป็นพระอนาคามี ที่กลับมาเกิดใหม่

เป็นชาติสุดท้าย เพื่อบำเพ็ญเพียรภาวนาให้บรรลุถึง “ความตรัสรู้สัมโพธิญาณ” ซึ่งมักเกิดในครอบครัวที่เป็นกลางๆ ไม่ชั่วไม่ดีจนเกินไป เช่น ครอบครัวชาวนา ที่ดำเนินชีวิตตามปกติ พระอรหันต์ส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากตระกูลมหาเศรษฐี นักธุรกิจ นักวิทยาศาสตร์ นักวิชาการ เจ้าของสถานเริงรมณ์ หรือ เจ้าของโรงงานสัตว์ ซึ่งจะไม่น่าปล่อยให้ลูกหลานหนีออกมาบวชได้ง่ายๆ เพราะคนเหล่านี้ “กิเลส” หนากว่าคนสามัญทั่วไป ซึ่งปกติจะรำรวยจากการเบียดเบียน หรือ ชอบเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นอยู่แล้ว น้อยคนมากที่จะมีจิตใจเมตตา ไม่คิดประทุษร้ายผู้อื่น หรือ มี “สัมมาทิฐิ” รู้แจ้งในอริยสัจ ๕ เข้าใจในหลักปฏิจางสมุปปาท เห็นเหตุและผล ในกาลทั้ง ๓ และเจริญธรรมในอริยมรรคมีองค์ ๘ นั่นคือ เป็นสัตบุรุษ ผู้มี “สัพฺปปริสฺสธรรม” ดังนี้

“สัพฺปปริสฺสธรรม ๘” หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ได้แก่

(๑) สทฺธมฺมสมฺนฺนาคโตะ — ประกอบด้วยสัทธรรม ๗ ประการ หรือ “สัพฺปปริสฺสธรรม ๗” นั่นคือ

- ก. สัทธา คือ มีศรัทธา
- ข. หิริ คือ มีความละอายในการทำชั่ว
- ค. โอตตปฺปะ คือ มีเกรงกลัวในการทำชั่ว
- ง. พหุสฺสูต คือ เป็นผู้คงแก่เรียน
- จ. วิริยารัมภะ คือ มีความเพียรอันปรารถแล้ว
- ฉ. สติ คือ มีสติมั่นคง
- ช. ปัญญา คือ มีความรอบรู้

(๒) สบฺปปริสฺสคฺคฺติ — อกฺคิสัตบุรุษ คือ คบหาสมณพราหมณ์ ท่านผู้ประกอบด้วยสัทธรรม ๗ ประการ ข้างต้น เป็นมิตรสหาย

(๓) สบฺปปริสฺสจินฺตึ — คิคคยํสัตบุรุษ คือ จะคิดสิ่งใด ก็ไม่คิดเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น

(๔) สบฺปปริสฺสมนฺตึ — ปรีกษายํสัตบุรุษ คือ จะปรีกษาการใด ก็ไม่ปรีกษาเพื่อเบียดเบียนตนและผู้อื่น

(๕) สบฺปปริสฺสวาโจ — พุคคยํสัตบุรุษ คือ พุคคแต่คำที่ถูกต้องตาม “วจีสุจริต ๔”

(๖) สบฺปปริสฺสกมฺมฺนุโตะ — ทํายํสัตบุรุษ คือ ทำการที่ถูกต้องตาม “กายสุจริต ๗”

(๗) สบฺปปริสฺสทิฐึ — มิคคยํสัตบุรุษ คือ มีสัมมาทิฐิ เช่นว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

(๘) สบฺปปริสฺสทานํ เทติ — ใหทานยํสัตบุรุษ คือ ใหตามหลักสัพฺปปริสฺสทาน เช่น ใหโดยเอื้อเพื่อทั้งแก่ของที่ตัวให้ ทั้งแก่ผู้รับทาน ใหของบริสุทธิ์ ใหโดยเข้าใจถึงผลที่จะมีตามมา เป็นต้น

“สัปปริสธรรม ๗” หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี
ได้แก่

- (๑) ชัมมัญญุตตา — ความรู้ รู้หลักความจริง
- (๒) อัตถัญญุตตา — ความรู้ความมุ่งหมาย
- (๓) อัตถัญญุตตา — ความรู้จักตนประพฤตินี้ให้เหมาะสม
- (๔) มัตถัญญุตตา — ความรู้จักประมาณ
- (๕) กาลัญญุตตา — ความรู้จักกาลเทศะ
- (๖) ปริสัจญุตตา — ความรู้จักกิริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ
- (๗) ปุคคัลลัญญุตตา [ปุคคัลปโรปริญญุตตา] — ความรู้จักความแตกต่างแห่งบุคคล

ฉะนั้น คำว่า “ผู้ดี” ก็เป็นเรื่องที่ยากเหมือนกัน ซึ่งต้องอยู่ประกอบด้วย “ความรู้จริงรู้แจ้ง-วิชา” ซึ่งนัย
ความหมายนี้ ก็ขึ้นกับเรื่อง “กฎแห่งกรรม” เช่นเดียวกัน “การกระทำในปัจจุบัน คือ สิ่งกำหนดภพภูมิในกาล
ข้างหน้า” พระพุทธเจ้าทรงชี้แนะไม่ให้รอกอยพวก “บุญวาสนา” หรือ “เทพดลบันดาล” อะไรทั้งนั้น ให้
“พึ่งตนเองสร้างเอาเอง” โดยมีความเข้าใจด้วยปัญญายิ่ง [อธิปัญญา] ในหลัก “สัมมาทิฐิ” ฐิติซึ่งรอบล้อม
ตามความเป็นจริง ได้แก่ รู้ในอริยสัจ ๔ รู้เหตุผลในกาลทั้ง ๓ รู้ในหลักปฏิจางสมุปบาท ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็น
ฐานทำให้เกิด “สัมมาสังกัปปะ” ความนึกคิดระลึกหมายรู้ใน (๑) ความสังัดสงบจากกาม (๒) ความไม่คิด
ประทุษร้ายใคร (๓) ความไม่เบียดเบียนผู้อื่น ฉะนั้น การกระทำในพฤติกรรมย่อมเป็น “กุศลกรรม” เพราะมี
ปัญญาดี ไม่ใช่มีทรมปัญญาเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญใน “อริสึล” เพราะมีปัญญาที่ถูกต้อง มี
สติสัมปชัญญะ เห็นคุณและโทษว่าควรหรือไม่สมควรกระทำ คือ เห็นควรใน “สัมมาวาจา-สัมมากัมมันตะ-
สัมมาอาชีวะ” [กุศลกรรมบถ ๑๐ = กายสุจริต ๓-วจีสุจริต ๔-มโนสุจริต ๓] แล้วต่อยอดเป็น “อริจิตต์”
เพราะมีปัญญาแจ้งในธรรม เลื่อมใส ศรัทธาปสาทะ ในพระพุทธโฆวาท ไม่ทำชั่วทั้งปวง หมั่นทำความดี
ทั้งหลาย ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่องใส เบิกบาน นั่นคือ “สัมมาวายามะ-สัมมาสติ-สัมมาสมาธิ” เพราะฉะนั้น
ข้อประพฤดิปฏิบัติ [ปฏิบัติ] ที่ยากลำบาก และรู้ผลได้ช้า นั่นคือ “ปฏิบัติลำบาก-ทั้งรู้ได้ช้า” [ทุกขา ปฏิปทา
ทนุทธาภิญญา] และการเริ่มต้นในการปฏิบัติธรรมนั้น เริ่มด้วยเจตนาที่เป็นกุศลก่อน [กุศลกรรมบถ ๑๐ = กาย
ภาวนา-ศีลภาวนา] แล้วก้าวมาสู่ “จิตตภาวนา-สมถภาวนา” แล้วค่อยก้าวสู่ “ปัญญาภาวนา-วิปัสสนา
ภาวนา” ตามลำดับ ถ้าใจไม่มั่นคงถาวรดีพอ ก็ทำได้ไม่ถึงดีที่สุด เกิดอาการธรรมดึกกลับ [มารลง] ที่เรียกว่า
“อริ” คือ ความไม่ยินดี ไม่ยินดี ริษยา [ตรงข้ามกับ “มุทิตา”] หรือ “อนภริ” คือ ความไม่ยินดี เบื่อหน่าย ถ้า
อาการหนักหนอย คือ เกิดความเบื่อหน่ายที่จะบำเพ็ญเพียรภาวนา หรือหมั่น ใ้ผู้บำเพ็ญเพียรภาวนา จนถึง
กับลงมือกลั่นแกล้ง เช่น เอาไม้ไปแหย่คนนั่งสมาธิบ้าง เอามดไปปล่อยให้กัดบ้าง สุ่มไฟให้มีควันรบกวน
บ้าง หรือ พูดเสียดสีเยาะเย้ยต่างๆ นานา ให้เจ็บใจเข้าไปเสียอย่างนั้น [นิยมมากในหมู่นักปฏิบัติธรรม] ใน
ข้อนี้ ผู้กระทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วนั้นอย่างแน่นอน [กฎแห่งกรรม] โดยเฉพาะการกระทำไม่เหมาะสมกับ “ผู้

ทรงศีลทรงธรรม” หรือ “นักบวชนักพรต” เพราะบุคคลเหล่านี้มีวาจาศักดิ์สิทธิ์ [ถ้ารู้ว่าผิดให้ขอโทษกรรม ไว้ปลอดภัยกว่า ไม่เป็นวาทกรรมแห่งเศษกรรม ที่ต้องมาแก้ไขกันในภายหลัง เพราะทำให้ขั้น ๕ ไม่หมด จดบริสุทธ์ ในตอนต้น ท่ามกลาง และตอนปลาย] วิธีแก้คือให้แสดงความยินดีต่อสัตว์ผู้ได้สุข คือ “มุทิตา จิต” แทนดีกว่ากันเยอะเลย ไม่เจ็บตัวด้วย หรือเจริญกรรมใน “ปัตตานุโมทนาภัย” (ข้อ ๗ ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ คือ ที่ตั้งแห่งการทำบุญ ทางทำความดี) คือ ทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าภพภูมิ หลังของผู้ปฏิบัติธรรมหรือผู้บำเพ็ญเพียรภาวนาจะมาจากภพภูมิใดก็ตาม ความเชื่อ ความเลื่อมใส ความ ศรัทธาปสาทะ ในคำสอนพระศาสดาใน “กฎแห่งกรรม” นั้น ย่อมนำมาใช้ในการแก้กรรมที่ฝ่ายอกุศลได้ โดยเริ่มทำ “กุศลกรรม” ให้มากยิ่งขึ้น และเจริญภาวนาทั้งใน “สมถภาวนา” และ “วิปัสสนาภาวนา” ทำให้ มากๆ ทำให้ถึงที่สุดแห่งชีวิต อย่างมาทำเล่นๆ ด้วย “ประมาทในพระธรรม” หรือ “ประมาทในพระรัตนตรัย” เป็น “กรรม” เสียเปล่าๆ ทำแล้วไม่ได้ดีอะไร “อย่าไปทำ” มีคนชั่วบางคนพูดจาจบจ้วงพระศาสดา ว่ามี ปัญญาประมาณใด เพราะพวกนี้คิดว่า “ตนฉลาดมาก” ก็ให้อยู่ในสังสารจักรต่อไป ไม่ได้เดือดร้อนต่อพุทธ บริษัททั้งหลายแต่ประการใด เพราะพวกชนเหล่านี้ไม่รู้จริง พระพุทธองค์ทรงให้พิจารณาถึง “กรรมของ สัตว์” [กัมมัสสกตา] เกินที่จะแก้ไขได้ ให้ปล่อยไปตามกรรม มิฉะนั้น ฝ่ายเราจะเป็นฝ่าย “เสียเวลา-เสีย ธรรม” เสียเอง

ประการสุดท้ายนี้ จะเห็นได้ว่า ผู้ปฏิบัติธรรมเจริญภาวนานั้น ต้องต่อสู้กับ “มารอุปสรรค” อย่างต่อเนื่องใน กาลทั้ง ๓ กรรมในอดีตยังส่งผลมาถึงปัจจุบัน แต่ในปัจจุบันอย่าสร้าง “กรรมชั่ว” ให้เกิดขึ้นเพิ่มเติม ให้สร้าง แต่ “กรรมดี” ทดแทน ส่วนเวลาที่เหลือ คือ “การเจริญสมาธิวิปัสสนา” ให้เต็มที่ ให้จิตปราศจากนิรันดร์และ ประกอบด้วยปัญญา อย่างมีสติสัมปชัญญะ และ หมั่นประกอบด้วยความเพียร การต่อสู้กับ “มารอุปสรรค” ถ้าไม่เข้าใจถึงธรรมชาติที่แท้จริงของชีวิต “ขั้น ๕” คือ “กองทัพแห่งชีวิต” ย่อมทำให้สับสนในการดำเนิน ชีวิตในทางที่ถูกต้องตามแนวทาง “มัชฌิมาปฏิทา-อริยมรรคมีองค์ ๘” โดยเฉพาะการเกิดอาการเบื่อหน่าย ในการทำความดี เนื่องจากคาดหมายเอาผลให้เกิดทันตา [กิเลสตัณหา] เพื่อแก้ไขปัญญาชีวิต เมื่อไม่ได้ดังใจ ก็เกิดความฟุ้งซ่าน ขาดสติสัมปชัญญะ ทำให้ประมาทในพระรัตนตรัย อย่างไม่มีเหตุผลได้เหมือนกัน ให้ฟัง ตำราธรรมะวังในเรื่องนี้ ความเมตตาจากอริยบุคคลนั้น มีได้ในบางโอกาสเท่านั้น ไม่ใช่เรื่อยเปื่อยไม่สิ้นสุด ไม่ รู้จักประมาณตน ว่าสมควรเหมาะสมมากแค่ไหน จนขาดสัมมาคารวะ [ความเคารพในพระพุทธเจ้า-พระ ธรรม-พระสงฆ์-ไตรสิกขา-อัมปมาทะ-ปฏิสันถาร (การรับรองต้อนรับ)] ในฐานะที่ควรจะเป็น คือ “กลายเป็นจิ้งก่าลูกกลม” เลยเถิดออกไปอยู่นอกเขต “สัปปุริสธรรม” ฉะนั้น กระบวนการนี้ ก็เป็นการสร้าง กรรมแห่งอกุศลธรรมเช่นกัน “กรรมใหม่” ทั้งหลายนั้น อุบัติขึ้นตลอดเวลา คือ “กายกรรม ๓-วจีกรรม ๔- มโนกรรม ๓” [กุศลกรรมมถ ๑๐ และ อกุศลกรรมมถ ๑๐] ขึ้นกับว่า มีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันกิเลสทั้งหลาย หรือไม่ [อินทริยสังวร-สติสังวร] มีช่วงที่พักผ่อน คือ “การนอน” เท่านั้น คล้ายอยู่ใน “ฌานสมาธิ” ที่จิตอยู่ ใน “ภวังค์” คือ จิตยังไม่แสดงเจตนาในการสร้างกรรม จิตที่เป็นพื้นอยู่ระหว่างปฏิสนธิและจุติ จิตที่เป็นองค์

แห่งภพ [รอกเกิดใหม่เป็นวิถีจิต จิตในกระแสวิถีที่เกิดตามเจตนาเป็นกรรมต่างๆ] ซึ่งเป็นได้ทั้งใน “จิตขณะนอนหลับ” กับ “จิตในขณะที่ตื่น” ที่เกิดสลับกับ “วิถีจิต” กับ “ตกภวังค์” ซึ่งเทียบเคียงกับ “จิตประภัสสร” อันเกิดจากจุดถดถอยสืบเนื่องจากการปฏิบัติ นั่นคือ ยังไม่เกิดกรรมจริงๆ แต่ “จิต” ยังสามารถแสดงอาการได้เป็น “ความฝัน” ที่เป็นไปตาม “สัญญาเดิม” [ความจำได้หมายรู้] หรือ “สัญญา” ที่ก่อตัวต่อยอดขึ้นใหม่ จนมีสภาพใกล้เคียงกับ “ญาณทัสสนะ” [ฝันแม่น] แต่อย่าลืมว่า ผู้ปฏิบัติธรรมจนจิตปราศจากนิวรณ์ดีแล้ว ย่อม “ไม่ฝัน” เพราะความฝันเป็นอาการฟุ้งซ่านของจิต เป็นเหตุปัจจัยร่วมกันระหว่าง “นามรูป” [อุปาทานขันธ ๕] ที่เกิดขึ้นภายใน “อินทรีย์ ๖” [อายตนะภายใน] ที่ยังไม่เชื่อมโยงโดยตรงกับ “อารมณ์ ๖” [อายตนะภายนอก] เพราะจิตยังอยู่ใน “ภวังค์” ขณะนอนหลับ ไม่ใช่ “จินตนาการ” ที่เกิดจากการใช้เหตุผล-ปัญญา-ความรู้ ที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการคิดนอกความฝันที่อยู่ในอาการนอนหลับ เพราะฉะนั้น คำว่า “ผู้รู้-ผู้ตื่น-ผู้เบิกบาน” [จิตแห่งพุทธะ] จึงเป็นกระบวนการคิดที่สามารถกำจัดระงับบรรดา “มารอุปสรรคแห่งอริยมรรค” ทั้งหลายได้จริง ซึ่งหมายถึงการเจริญธรรมใน “อริยมรรคมีองค์ ๘” ด้วยประการฉะนี้.

